

Оваква част, да се у цркви сахрани, није учињена ниједном Которанину последије њега. Да је био онакав како га је Душан Вуксан приказао, родољубива которска општина не би му овакву почаст указала.

Марко С. Николић

О ВОЈВОДИ ДРАШКУ

(Неколико података из Државног архива у Котору)

О војводи Драшку из „Горског вијенца“ објавио је Јован Томић неколико података из млетачких извора. У пет-шест докумената из 1684—1718. године помиње се различито: Драшко из Озринића (1684), Драшко Попов (1685), Драшко Попов из Озринића (1693), кнез Драшко из Озринића (1707), спахија Драшков, војвода озринићи (1712), кнез Драшко Попов (1718).¹ Владимир Ђоровић објавио је писмо руског изасланика Михаила Милорадовића и црногорских главара упућено Дубровчанима почетком новембра 1711. године, на којему је и печат с натписом: Спахија Драшко Поповић от Озринића.² На све ове податке осврнуо се Ристо Драгићевић у своме чланку *Архивски подаци о лицима „Горског вијенца“*.³

И из Државног архива у Котору објављено је досад неколико података о војводи Драшку. У два документа из 1695. године помиње се кнез Драшко Попов као представник племена Озринића, заједно с кнезом Николом Јовановићем.⁴ Др Јевто Миловић објавио је једно Драшково недатирано писмо упућено старјештинама Грахова, које почиње ријечима: „Од мене војводе Драшка и Вукоте и свије Озринића“.⁵ У документу из 1710. године помиње се војвода Драшко Поповић из Озринића као арбитар умира међу 26-цом представника црногорских племена, заједно с Вуком Мићуновићем, Биканом Вукотићем (сином сердара Вукоте из „Горског вијенца“), Вукадином Вукотићем, Драгојем Поповићем, Мојашем Ђукановићем и још неколицином Озринића. С њима је Раде Шћепчев брат владике Данила, кнез Раде из „Горског вијенца“, и Петар Бошковић, опјеван у Њего-

¹ Јован Томић, *О црногорском устанку у почетку морејског рата (1684—85)*, Нови Сад 1903; *Црна Гора за морејског рата (1684—99)*, САН, Београд 1907; *Питање Царева лаза*, САН, Београд 1933 (стр. 20—21).

² Др Владимир Ђоровић, *Одношаји Црне Горе са Дубровчанима од Карловачког до Пожаревачког мира*, Глас САН, Београд 1941 (стр. 32).

³ Ристо Драгићевић, *Чланци о Његошу*, Цетиње 1494 (стр. 149—51).

⁴ Славко Милушковић, *Племена Никшићи у морејском рату (1684—99)*, Историјски записи X—1, Цетиње 1954 (стр. 35—6).

⁵ Др Јевто Миловић, *Зборник докумената из историје Црне Горе (1685—1782)*, Цетиње 1956, стр. 13.

шевом „Огледалу српском“ заједно с војводом Драшком Поповићем из Чева, који је разбио војску скадарског паше (1718) у његовом походу на Црну Гору.⁶

Овдје износимо још неколико нових архивских података о војводи Драшку.

У списима которског ванредног провидура из 1684. године налази се и један списак осморице „повјерљивих“ људи који су примали млетачку помоћ. То је нека потврда (Nota) коју је поднио Трифун Вракјен, которски властелин, 11. августа 1684. Поред двојице Новљана, ту су прваци и синови првака неколико црногорских племена, које је Млетачка Република на почетку морејског рата придобила за борбу против Турака. Мјесто Драшка Попова уведен је његов син Вуко. Повремена помоћ давана им је у праху, олову и двопеку, а стална мјесечна помоћ у новцу. Новчана помоћ давана им је из одобрених кредита за обавјештења о стању и кретању турске војске. Отуда су, овакако, неки од ових људи уведени као „конфиденти“. На списку се налазе: кнез Батрић са Цетиња (војвода Батрић из „Горског вијенца“, Вукашин Гаврилиовић из Никшића (војвода) и син Вукосава Милоњића из Озринића, „конфиденти“; Вуко Бурин из Озринића, поп Цвјетко и Вуко Драшков, сви тројица примају 30 лира заједно (conte Batrich da Cattigne, ... Vucassin Gabrielovich da Nischichi, ... figliolo di Vucosav Millonich da Osrinichi, confidenti; Vuco Burin da Osrinichi, prete Cvietco [da Oseinichil], Vuco Drasco [da Osrinichil], * L. 30 tra tutti tre).⁷

Которски ванредни провидур констатује у акту од 3. јануара 1686 (по млетачком 1685): да млетачке власти свакога мјесеца плаћају, преко Ивана Болице, сину Вукосава Милоњића, Вукоти и Мићуну из Озринића 30 лира из државне благајне (al figliolo di Vucosav Milonich, Vucotta et Michiun de Osrinichi L. 30 dalla Fiscal camera). Жали се на њих, јер су се више пута показали незахвални, сарађујући са Турцима (con la gente Soliman bassa) против Млетачке Републике. Међутим, Драшко Попов, његов брат поп Цвјетко и син кнеза Ђура Бурића, такође из Озриника (Drasco Popov, prete Cvietco suo fratello et li figliolo del conte Giuro Burich pur di Osrinichi), који исто тако примају мјесечну помоћ од 30 лира, показали су се заслужни за Републику. Зато одлучује: да се првој тројици укине помоћ и да се убудуће даје другој тројици Озринића, Драшку Попову, његовом брату попу Цвјетку и сину кнеза Ђура Бурића, поред онога што већ примају.⁸

⁶ Р. Ковијанић, *О Вуку Мићуновићу и племенском умиру*, Историјски записи XV—2, Цетиње 1959, стр. 586.

⁷ Имена посљедње тројице уведена су једна испод другог. За првог, Вука Бурина, уведено је да је из Озринића; за попа Цвјетка, брата војводе Драшка, и за Вука Драшкова, сина војводе Драшка, није уведено да су из Озринића, него се подразумева према првом; зато смо сами допунили и ставили у угласте заграде.

⁸ Државни архив у Котору (ДАК), Управно-политички списи (УП) I, 342.

⁹ ДАК, УП III, 105.

Јован Томић објавио је докуменат сличне садржине. Ристо Драгићевић попутатио га је овако: „За вријеме познатогa боја на Вртијелци и заузимања Цетиња од стране скадарског паше, поједина црногорска села била су неутрална, нека су била уз Млечиће, а нека дјелимично уз Турке. Између осталих, са скадарским пашом били су, каже се у извјештају, и Озринићи, али се изрично додаје ово: „изузевши Драшка Попова и брата му и још нешто мало других“⁹

Из которских докумената сазнајемо: да су и три првака племена Озринића, Драшко, Вукота и Вук Мићуновић, морали да подијеле улоге у вођењу такве политике, налазећи се у процјепу између Турака и Млечића. Сазнајемо који су Озринићи, поред војводе Драшка, сердара Вукоте и Вука Мићуновића (који је примао непосредно или преко оца), добијали млетачку помоћ у борби против Турака у почетку морејског рата. Сазнајемо за брата војводе Драшка, попа Цвјетка, за кчевског кнеза Ђура Бурића, из познатог братства села Загреде, и за Вукосава Милоњића (чије се презиме у првом документу може читати и Миловић и Милонић). Овај Вукосав Милоњић, који је преко сина примао млетачку помоћ кад и војвода Драшко и сердар Вукота, можда је главом бан Милоњић из „Горског вијенца“, чија лијепа снаха, о којој сања Вук Мандушић, нариче у планинској колиби за ђевером Андријом погинулим у Дуги, по којој су четовали Озринићи. Живко Драговић доказивао је у цетињској „Лучи“ (1895), на основу племенског народног предања: да је бан Милоњић Озринић, из Кчева (а не из љешанске Дражевине, као што наговјештава љешанско предање). „Бан Милоњић је Катунјанин — каже Драговић — Озринић, Велестовац, с Николине главице. Кућа му је била у Липе. Код куће је велико гумно које и данас постоји. Све то као и земља око куће носи и данас име Милоњића. Сестра његова била је удата за Вукотом, родоначелником данашњих Вукотића. Осим тога, ова ваљда Катунска нахија зна ко је и одакле је био Милоњић“¹⁰

Суђе Паштровића пишу из Светога Стефана которском ванредном провидуру, 19. априла 1688, да су к Паштровићима дошли опахија Драго (Николичич), кнез Жупе (Грбаљске или Добрске?) и неколико главара Црне Горе, именов: Драшко Попов из Озринића, Стјепан Бјелица и Станоје Бјелица (*il spraiia Drago et conte da Zupa et li capi di Montenegro a nome Drasco Popov da Ossrinichi et Stiepan Biliza [!] et Stanoe Bieliza*) и позвали их да с њима ударе на Турке, показујући им млетачко овлашћење за то. Паштровићи су се тада одазвали, и заједнички с њима извели напад на Турке у селу Каручима (у близини утврђенога Жабља-

⁹ Чланци о Његошу, 150.

¹⁰ Павле Поповић, *О Горском вијенцу*, Београд 1923, стр. 10—11, 211, 213; Др Видо Лажковић, *Објашњења уз Горски вијенац*, издање Просвете, Београд 1952, стр. 196; Ђуза Радовић, *Коментар Горског вијенца*, издање Просвете, Загреб 1947, стр. 198, 212; тумачење ст. 726 и 1260.

ка). Погинула су четири Турчина. Послије окршаја нападачи су подијелили плијен стоке и ствари; напослѣтку, Црногорци су отели Паштровићима њихов дио плијена. Чета Паштровића бројала је око 100 људи. Суђе траже посредовање ванредног провидура да не би пала крв између Паштровића и дружине спахије Драга.¹¹

Сјутрадан, 20. априла 1688, Марко Бошковић из Будве извјештава ванредног провидура о истом догађају. Каже: да су прије неколико дана дошли у Паштровиће, у већем броју, Бјелице, Озринићи, Цуце и други, удружени са спахијом Драгом (Biellizze, Osdrenichi et Zuzzi et altri, uniti col sphaña! Drago), и показали им дозволу ванредног провидура да могу нападати Турке. Придружило им се око стотину Паштровића. Када су дошли близу села Каручи, гдје су логоровали Турци (dalla villa di Caruzzi, ove stavanno gli Turchi), добар број Црногораца одустао је од напада на село, у које су већ упали Паштровићи, заплијенили нешто стоке и посјекли четири турске главе, које су понијели са собом као доказ свога подвига. Препоручује провидура да се има обзир према Паштровићима. Поред тога обавјештава га о гласнику из Скадра, који каже да Сулејман-паша скупиља војску да удари на Цуце.¹²

Из Бошковићева извјештаја не може се сазнати који су Црногорци одустали од напада на село Каруче. Тешко је вјеровати да је Драшко Поповић одустао од напада, да је узмакнуо ако је ту било какво одјељење турске војске, и да до краја није ишао с Драгом Николичићем.

Которске млетачке власти саслушале су, 14. децембра 1696, Вука Иванова из Жањева Дола (Његуши), изнад Которске тврђаве, који је минуле седмице ишао у Озриниће да купи ситне стоке и дотјера на которски пазар. Он свједочи о два убиства из свађе. Према његовом исказу то се догодило овако. Илија (Алија?) Барденак и неки Радоје Цуца напали су два кројача из Подгорице (due sartoti da Podgorizza) и отели им 15 дуката дубровачких. Дошли су неки Озринићи, који су принудили двојицу насилника да нападнутима врате све што су им отели. Нападаче је штитио Вулиша Краљевић. Бандерак је убио Николу Иванова, а онда њега Драшко Поповић (Drasco Popovich).¹³

Поменули смо објављено писмо војводе Драшка Граховљанима, у којему им у име Озринића нуди да ухвате вјеру до Ђурђева дне. Миловић сматра да је оно писано у времену 1700—1702. године. На основу датираних извјештаја којима је ово писмо прикључено, оно је писано крајем 1700. године. У то вријеме право хајдуковања, Озринићи, Цуце, Бјелице и Пјешивци често су нападали млетачке пограничне страже и упадали на млетачку територију ради плијена, а још чешће нападали ри-

¹¹ ДАК, УП V, 540.

¹² Исто, 694.

¹³ ДАК, УП XIV, 632.

санске караване од Никшића и Требиња. Плијенили су коње, робу и стоку. Биле су честе борбе и многе погибије. Праховљани су врло често узнемиђивани и многу страдали. Отуда су били огорчени и на поменута сусједна племена. Жалили су се на њих млетачкој власти; тражили помоћ и олакшање, као што се види и из њиховог објављеног писма которском ванредном провидуру са којим су спровели поменуто писмо војводе Драшка.

То се види и из неколико догађаја који су претходили Драшковом писму. Антоније Сала извјештава которског ванредног провидура („сопра провидура“) Бартола Мора, 12. октобра 1700: да се скупило око 500 Црногораца који чекају да Ришњани протјерају преко Рудина „500 овнова и 200 волова“. Послије десет дана (22. октобра), Антоније Сала јавља да ће ускоро стићи караван од 100 коња; да 200 коња иде за Требиње, а 80 за Мостар. Неколико дана послје тога (29. октобра) Ришњани се жале ванредном провидуру: да су им Црногорци заплијенили сву трговачку робу. Према исказу Милоша Делибашећа, то су извршили Озринићи, дијелом из Кчева (*tutti quelli da Osdrinichi e parte di quelli da Zevglie*). Послије осам дана, Антоније Болица обавијестио је Праховљане да су Црногорци отели Ришњанима робу у Рудинама; а 23. новембра послао је Иван Соролић извјештај ванредном провидуру писан у Грахову: да је 22. новембра отпутовао кући са своја три друга кнез Гаврило (из Заљута), да су Ришњани, откривени у шуми, убили кнеза Гаврила и једног му друга, оплијенили их и оставили на путу. Послије три дана (26. новембра), Антоније Сала обавијестио је ванредног провидура да су Црногорци ударили на млетачку пандурицу (у Леденицама?); послао му је и имена десеторице Ришњана који су убили двојицу Заљућана (*delli due da Zagliut*), кнеза Гаврила и његова друга. Војвода Никола Ђатовић, Ришњанин, капетан млетачке пограничне страже, извјестио је ванредног провидура писмом на нашем језику, 28. новембра 1700, да је чуо како на њега „иде сва Црна Гора, да ударе у Лепоглав“; да су Леденичани побјегли у Рисан, и да се он „са мало људи“ не може одржати „на два мјеста, без тврђе иједне контра свој Црној Гори“; зато тражи одобрење да своје снаге концентрише на једно мјесто.¹⁴

Из поменутог Драшковог писма које је објавио Миловић види се: да је Драшко Поповић био војвода већ 1700. године, да је тада стајао на челу племена Озринића, испред Вукоте Вукашिनова, јунака из „Горског вијенца“, доцнијег сердара Озринића, једно вријеме „гувернадура“ Црне Горе. У свом писму Драшко каже: „А главе нам су и плијен у Ришњана“. Ту, свакако, мисли на главу кнеза Гаврила из Заљута и његова друга, које су убили и оплијенили Ришњани из овете за плијен њихове робе и стоке од стране Озринића, у првом реду Кчевљана, са којима су као првим својим сусједима, хајдуковали Заљућани. Из поменутих

¹⁴ ДАК, УП XIX, фол. 601—40 (Користићени документи из овог предмета почињу на листу: 601, 610, 617, 618, 628, 631, 638, 639, 640).

извјештаја види се још и то: да се војвода Драшко у борби с Турцима није увијек ослањао на Млечане од којих је добијао помоћ, него да је радио и против млетачких интереса и интенција.

Такви односи и прилике владали су и током наредних година. Иван Буровић, Пераштанин, извјештава ванредног провидура, 30. октобра 1701, о нападу четири стотине Црногораца на Крвавац, изнад Леденица. Убили су три војника и заплјенили стоку. Истог дана саслушан је Лазо Вукадинов Балта из Казимира, војник из чете пандура капетана Угурлића, који тврди: да су то урадили Црногорци из Вукодола, Озринића и Бјелица (da Vucodo, da Osdrinichi e da Bielizze) и заплјенили Матици Ђеловићу из Рисна 380 овнова и 2 вола, а другима око 600 грла ситне и 16 грла крупне стоке, јер им „пандури нијесу могли ништа“. Ђорђе Медини, млетачки службеник, послао је 20. новембра исказ свједока Милутина Катурсића из Рисна о нападу Црногораца на двије турске пандурице у Рудинама, о погибији Мехмед-аге Бјелића и Муха Циговића, обојице из Корјенића, и о плијену 100 овнова Јова Катурсића, Ришњанина. По исказу Грујице Матова, Црногораца је било око 320, с којима је било и пет Турака из Подгорице. По исказу притворених Залажана, Рада Перова и Ђура Никчева, напад на Леденице извршили су Озринићи, Заљућани и Цуце (tre villaggi di Osrinichi, Zaliut e Zuzze), али не знају под чијим је вођством извршен тај напад. Знају само то: да су главари Озринића Вукота Вукашиновић и Драшко Поповић из Заљута, изабран послје смрти кнеза Гаврила (... so bene, che capi d' Osrinichi sono Vucota Vucassinovich e Drasco Popovich di Zaliut doppo la morte del conte Gavrillo). То би значило да су Заљућани, послје погибије кнеза Гаврила, изабрали за свога главару (кнеза) Драшка Поповића, озринићког војводу, настањеног у Заљуту, јер народно предање каже: да је дјед војводе Драшка „предигао из Војинића (Кчева) у Заљуће“. Са овим исказима слаже се и исказ трећег притвореног Залажанина, Стијепа Перова, саслушаног 5. јануара 1702. године.¹⁵

Протопоп Вуксан из Бјелица (син војводе Милије из „Горског вијенца“), војвода Драшко из Озринића и кнез Вукота Вукашиновић, такође из Озринића (Protopop Vucsan da Bielelice, voivoda Drasco da Osdrinich et conte Vucota Vucassinovich pur da Osdrinichi), за чију је идентичност личности јемчио Јеролим Бућа, опуномоћили су, 1. марта 1709, Николу Корти да од которске благајне може примити њихове плате (dalla Fiscal camera di questa città le sue paghe) које су им остале неисплаћене неколико мјесеци, односно „из мјесеца у мјесец дозријевале“, како се дословно каже у документу.¹⁶

¹⁵ ДАК, УП XVII, фол. 57—103 (Коришћени документи из овог предмета почињу на листу: 57, 66, 82, 83, 89, 103).

¹⁶ ДАК, СН (Судско-нотарски списи) СХХХI, 1149.

Јован Ердѣљановић забиљежио је народно предање о Драгоју Перковићу, потомку Озрову, из кчевског села Војинића, који је четовао с Вуком Драгићевићем. Оженио се из цуцког села Трешњева, последије неког великог помора у том селу. По проучавању Андрије Лубурића, „тај помор морао је бити око 1620. године“. Лубурић је забиљежио народно казивање: да је син овога Драгоја био поп Прента, отац војводе Драшка. И Ердѣљановић је чуо такво казивање у Озринићима. На основу тога донио је овај закључак: „Староседеоце Доњокрајце изатнао је поп Шћепан Драгојевић око 1660. године. А поп Шћепан Прентин Драгојевић је био рођени брат поменутог војводе Драшка, и чувени четник и ратник уз Млечиће против Турака¹⁷“

Предање на основу којег је Ердѣљановић донио овај закључак није тачно. Зна се, поп Шћепан није био брат него отац војводе Драшка. Ту је, неоспорно, поп Шћепан замијењен са попом Цвјетком, братом војводе Драшка, који се — као што смо видјели — помиње у которским изворима, а који није сачуван у народном сјећању као поп Шћепан. Три паса попова у породици унијели су пометњу у ово народно предање. Поп Шћепан се звао Поповић по оцу, попу Пренти, односно Драгојевић по дједу. И војвода Драшко звао се Поповић по оцу, попу Шћепану. Вуко Драшков, син Драшка Попова, помиње се и у которским и у зацарским изворима.¹⁸ Од њега се одваја братственичка грана Драшковића.

Сматрамо да је вјеродостојно породично предање сачувано код кчевских братстава која воде поријекло од Драгоја: Драшковића (потомака војводе Драшка), Вукотића (потомака сердара Вукоте) Ђукановића, Николића и Дамјановића. Забиљежио га је проф. Васо Томановић 1930. године. Њему је директни потомак војводе Драшка, судија Милан Драшковић (рођен 1897), дао ову генеалогичку Драшковића—Драгојевића (којој додајемо године пасава): Драгоје (око 1600) — поп Прента (1630) — поп Шћепан (1660 — војвода Драшко (1690) — Вуко (1720) — Јово (1760) — Лабуд (1660) — Осман (око 1830. турско име давало се из сујевјерја да не би умирала дјеца) — Пејо (1870) — Јован (1900) — Милан Драшковић, судија (1930).¹⁹

У својој „Историји Црне Горе“ Сима Милутиновић помиње попа Драгојевића, који је из Которске тврђаве погодио турски топ на Праћиштима, изнад Котора, када је скадарски паша Сулејман (Шенђер) покушао да освоји Котор од Млечана (1687), о чему прича сердар Вукота, јунак „Горског вијенца“ (стих 1385

¹⁷ *Стара Црна Гора*, Српски етнографски зборник XXXIX, САН, Београд, 1926, стр. 637, 663.

¹⁸ Др Глигор Станојевић, *Један млетачки платни списак црногорских лавара из 1715. године*, Историјски записи XVII—4 (1960), 785.

¹⁹ Васо Томановић, *О попу Шћепану и Драшку Поповићу*, Записи VII (1930), стр. 94.

— 97). „Нема сумње — каже Павле Поповић — да је овај поп одишта поп Шћепан из Вијенца“.²⁰

Драгоје Раосаљић Озринић (Dragoje Raossaglich Ozrichnich) помиње се у которским изворима 1600. године, заједно са Драгићем Раосаљићем и рођаком Вучетом Лаковићем. Да ли је ту ријеч о Драгоју, претку војводе Драшка, који одговара по времену живота и по пасовима, не може се ништа поуздано рећи. Имена Драгић и Вучета (Вукота, Вук) угуђују тамо. Народно предање говори о Драгојевом четовању с Вуком Драгојевићем. И овај которски докуменат говори о једном хајдучком подвигу Драгоја Озринића и његове дружине.²¹

Поузданији су подаци о најстаријем претку војводе Драшка и сердара Вукоте, о Неноју Озринићу (Nenoye Osdriohinich), који је — по свим околностима — син родоначелника Озра (Озрихне). Помиње се 1335. године.²² Два Озринића (можда синови Озра Неноја Озрова) помињу се године 1396.²³ Крајем XIV и почетком XV вијека, управо кад израста племе Озринићи, Озрово потомство било се толико намножило да је њихово насеље на Кчеву преузело покрајинско име Кчева, које се помиње у XII вијеку, код попа Дукљанина, а у которским споменицима током XIV вијека (Соцова, Сосева).²⁴ Временски, то одговара народном предању о браћи Озру, Пипу, Васу и Хоту, рачунајући по броју пасова, односно броју предака чија су имена сачувана у народном предању Озринића, Пипера, Васојевића и Хота (код којих се сачувало предање о старосрпском поријеклу и сродству са ова три црногорска племена).²⁵ Озринићи као племе помињу се у которским споменицима 1430. године.²⁶

Ристо Ковијанић

ПРОТОКОЛ О РАЗГРАНИЧЕЊУ ИЗМЕЂУ ЈОВИЧИЋА И УГАЊА 1838. ГОДИНЕ

Познато је да се питање разграничења између Црне Горе и Аустрије рјешавало од септембра 1837. до јула 1841. године. Чињеница је да је о потреби разграничења било ријечи још 1833. године, за вријеме Његошеве посјете Бечу. Има помена да је у том смислу нешто рађено и 1834. и 1836. године. Аустрији је из више разлога било стало да се праница према Црној Гори што прије повуче. Она је настојала да се регулишу свакодневна кретања

²⁰ О Горском вијенцу, 19.

²¹ ДАК, СН LXX, 331.

²² ДАК, СН I, 334.

²³ ДАК, СН II, 340.

²⁴ ДАК, СН I, 44, 46, 74, 81, 91, 104, 334; 1—2, 107.

²⁵ Андрија Јовићевић, *Малесија*, Српски етнографски зборник САН, XXVII (1923), стр. 55—60, 76—7.

²⁶ ДАК, СН V, 110.